

EN GRØNNERE BY MED MERE BLÅT

Aarhus Kommune fortjener stor anerkendelse for sit initiativ med oplæg til forskellige temaplaner for byens udvikling i de kommende år. Og specielt fremstår temaet **En grønner by med mere blåt** som yderst perspektivrigt. Trøjborg Fællesråd vil i det følgende komme med nogle foreløbige bud på, hvordan dette tema kan udmøntes i konkrete indsatser.

Temaet er meget centralt for forståelsen af, hvad der bør præge udviklingen af rammerne for byens udvikling og århusianernes liv i de kommende år. Ændringen af klimaet nødvendiggør forskellige initiativer for at tage hånd om øgede regnmængder og stigende vandstand i havet. Sådanne initiativer er allerede taget i form af opsamlingsbassiner, krav til kote 0-niveau i havneområdet som 2,5 meter over aktuel vandstand mv. Vi har ikke teknisk indsigt til at foreslå tilsvarende indsatser på Trøjborg, for eksempel etablering af en mindre sø eller arealer til opsamling af regnvand, men vi er helt åbne over for et sådant tiltag.

Ikke kun mere "tekniske" indsatser, men også indsatser omkring det grønne har betydning for, hvordan en by står imod voldsomme regnmængder. Jo mere befæstet et område er med asfalt, beton, fliser og lignende, jo dårligere er det til at tage imod store regnmængder, og jo større behov er der for tekniske løsninger. Den anden og grønne løsningsmodel er at bevare eksisterende grønne områder og yderligere øge disse områders omfang og kvalitet.

Det sidste hænger sammen med, at det grønne har sin egen berettigelse ud over dets bidrag til håndteringen af voldsomme regnskyl. Grønne områder af en vis størrelse har en umiddelbar rekreativ værdi og giver mulighed for øget samvær mellem beboerne i et område, ligesom det kan være med til at reducere stress (jf. K.B.Hansen et al., red., "Natur og grønne områder forebygger stress", udgivet af Skov & Landskab, 2005). Nyere forskning går et skridt videre ved at pege på, at børns opvækst i grønne områder eller med umiddelbar adgang hertil er forbundet med lavere risiko for at udvikle psykiatriske sygdomme ved overgangen fra barn til voksen (jf. Kristine Engemann et al., "Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 2019, www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1807504116,). Der er således mere på spil, end man umiddelbart forestiller sig.

Det er på baggrund af ovenstående, at Trøjborg Fællesråd foreslår følgende grønne og blå greb om den fremtidige udvikling af Trøjborg. Bag forslagene ligger også input fra en større forslagsindhentning blandt bydelens beboere, som Huset Trøjborg gennemførte i midten af 2018.

Alle eksisterende grønne/blå områder på Trøjborg bevares

Det er afgørende, at man i planlægningen af de grøn-blå elementer tager udgangspunkt i eksisterende grønne områder og prioriterer bevarelse over erstatning og nyetablering. Al erfaring viser, at eksisterende natur med lang kontinuitet er mere varieret, artsrig og robust og dermed udgør bedre leve- og opholdssteder for både mennesker og dyr. Og der findes kun enkelte større grønne offentligt tilgængelige områder på Trøjborg, så dem skal der passes på. Det drejer sig for eksempel om området ved bunkeren ved Johanneskirken, den såkaldte Trøjborgplæne ved Ndr. Ringgade/Trøjborgvej, haveanlægget ved den tidligere papirfabrik (Willemoesgade/Otte Ruds Gade/Aldersrovej) samt Nordre Kirkegård (se også nedenfor).

De grønne områder inkluderer også arealer i forbindelse med bebyggelse, dvs. villahaver, gårdhaver og grønne arealer ved etageejendomme og rækkehuse. På denne måde bevares grønne arealer med ofte store træer og buske, der er ramme om et varieret fugle- og dyreliv. Haverne fungerer endvidere som korridor for insekter og fugle, endog også harer. Selv om forbipasserende ikke har direkte adgang til de fleste af sådanne områder, så har de visuelt betydning for alle forbipasserende ved at åbne op for lys og luft.

Flere af gårdrummene i karrebebyggelserne på Trøjborg er renoveret op gennem tiden. Der er fine grønne gårdrum, der tilføjer stor værdi for beboerne. Men måske er det på tide at undersøge, om der er gårdrum, der trænger til at blive renoveret i sammenhæng med klimatilpasningen. I Københavns Kommune er det muligt at søge økonomisk støtte og rådgivning til gårdsanering. En lignende mulighed med fokus på klimatilpasning og bevarelse af eksisterende store træer i gårdrummene kunne sætte gang i en istandsættelse/forbedring af gårdrummene på Trøjborg. Midler til byfornyelse kunne eventuelt tages i brug her.

Sikre kvalitet og areal af beplantning/træer ved nybyggeri

Dette er ikke et forslag om at hindre al forandring af Trøjborg rent bebyggelsesmæssigt. Men i forlængelse af ovenstående må Aarhus Kommune ved alt nybyggeri kræve, at der på den enkelte matrikel etableres det størst muligt sammenhængende grønne areal; det grønne kan altså ikke "lånes" fra områder i nærheden. Og Aarhus Kommune må stille krav til og føre kontrol med, at der etableres den beplantning, som et byggeri er godkendt med. Og det er meget vigtigt, at beplantning, træer mv. etableres, så de kan vokse og trives i mange år - og ikke står og mistrives i fem år, før de går helt ud.

Forsøgsbydel: Der skal skabes mere grønt i gadebilledet

Kommunen kan opmuntre til, at flisearealer bliver omlagt til grønne områder, for eksempel ved at der etableres små forhaver, hvor fortovet er bredt nok. Det kunne eksempelvis ske på Trøjborgvej i en kombination med opsamling af regnvand. Boligselskaber og ejendommejere kan motiveres til at begrønne bygninger og om muligt også tage. Det kan gøres på flere måder og fleksibelt, og det tager ikke plads fra ofte trængte arealer. Er der tale om stedsegrønne planter, kan det også virke som en form for klimaskærm. Gode eksempler på den slags begrønning er dele af facaderne på Aarhus Universitet og den tidligere papirfabrik ud mod Aldersrovej. Boligselskaber og ejendommejere kan motiveres via information, rådgivning og økonomisk støtte. Der kan etableres eksempelvis forhaver og -vægge, så beboere og ejere kan se, hvorledes det virker.

Gadetræer

Der har i flere år været gadetræer på en del af Otte Ruds Gade, og det må nu være på tide at tage de næste skridt. Tordenskjoldsgade og andre gader uden vejtræer bør forskønnes med træer af samme type, altså ikke for høje og ikke for brede "i bunden". Det er svært at etablere de rette betingelser for træer i befæstede arealer. Derfor foreslår vi, at Trøjborg bliver en forsøgsbydel, hvor den såkaldte Stockholm-model afprøves og udvikles. Det er en metode til plantning af træer i bymiljø, de har stor succes med i Sverige. Metoden gør det desuden muligt

at lede vandet fra vejbanen ned til træets rødder, selv om der saltes. Det aktuelle budgetforslags plan om at plante 10.000 bytræer inden 2025 åbner også for et sådant forsøg.

Mange beboere ønsker Tordenskjoldsgade fredeliggjort, bedre forhold til udendørsservering, ophold og byliv. Her kan flere gadetræer og beplantning tænkes ind som en løsning til at få hastigheden ned på Tordenskjoldsgade. Behovet for p-pladser udgør dog en særlig udfordring, der må tages op med beboere og de handlende.

Steen Billes Torv er i dag den eneste plads på Trøjborg, og dens indretning tjener i dag flere gode formål. Den ville imidlertid blive endnu mere indbydende, hvis der var flere buske. Steen Billes Torv kunne også være et første forsøgsområde for etablering af byhaver. Da der bor mange mennesker omkring og i nærheden af torvet, burde der være beboerinteresse herfor. Man kunne også tænke sig, at der her blev et soppebassin/springvand/regnvandsbassin.

Videregående forslag

Nogle af ideerne i denne indstilling kan realiseres forholdsvis hurtigt og uden store omkostninger, mens andre kræver lidt mere. Men det grønne perspektiv og fokus på beboernes vilkår bliver ikke mindre vigtigt af den grund. Forslagene er blandt andet følgende.

Trøjborgplænen kunne indrettes som legeplads/boldbaner for børn og unge på begge sider af Ndr. Ringgade, det kunne skabe et miljø i den vestlige del af Trøjborg nogenlunde svarende til Steen Billes Torv i den østlige del. Dette kunne også være med til at afhjælpe et behov for sportsfaciliteter på Kochs Skole.

Det gamle haveanlæg ved den tidligere papirfabrik i Willemoesgade er oplagt at udvikle som et grønt åbent areal over mod Trøjborgcenteret.

I de beboerreaktioner fra midten af 2018, der er omtalt ovenfor, er blandt andet Risskovs "urørlighed" fremhævet. Men succesen med tumlepladsen med bålplads, overdækkede bord og bænke mv. tæt på Marienlund er indiskutabel. Den del af tumlepladsen, der ligger mod vest (endnu tættere på Marienlund) bruges hyppigt som boldbane, men dens ujævnheder fremstår som en reel risiko for skader. Det ville derfor være et betydeligt fremskridt, hvis der blev etableret en egentlig boldbane gennem dræning og planering. Fællesrådet er sikker på, at mange unge på Trøjborg og dele af Riisvangen ville sætte stor pris herpå.

Fornyelse af plads - bindeled til Nordre Kirkegård

Nordre Kirkegård udgør et betydeligt grønt område på Trøjborg. I forlængelse af, at Nordre Kirkegårds vestlige del skal omlægges til skovkirkegård kunne en lettilgængelig og mere åben indgang til kirkegården etableres ved den lille ubenyttede plads i krydset Trøjborgvej/Larsen-Ledets Gade/Aldersrovej. Pladsen på begge sider af vejen ligger ubenyttet hen i dag. Gennem dialog med de omkringliggende institutioner samt beboere på Trøjborg kunne pladsen indrettes, så den blev brugt og samtidig fungere som kobling til skovkirkegården. Pladsen kunne øge det grønne areal på Trøjborg og foreslås indrettet med mindre belægning og mere beplantning.

Sammenhæng mellem et grønt og et blå område

Står man ved Udsigten i Risskov og ser ud over havneområdet og Aarhus Ø, er det nærliggende at tænke, at der ville man gerne over. Og står man på havnen eller bor på Aarhus Ø, fremstår

Risskov som en nærliggende attraktion. Men for begge parter er der langt til den anden side. Forbindelse og sammenhæng mellem det grønne og det blå og mellem en gammel og en ny bydel ville få et gevaldigt løft, hvis der blev etableret en cykel- og gangbro mellem de to sider. Trøjborg Fællesråd ser meget gerne en sådan nyskabelse i bymiljøet, eksempelvis i form af en svingbro som cirkelbroen i København, der åbnes digitalt af de lokale sejlere (jf. <https://nordeafonden.dk/projekter/cirkelbroen-paa-christianshavn>).

Sikre driften af de offentlige grønne arealer og bytræer

Ovenstående ideer og forslag kan realiseres gennem en proces, hvor de forskellige initiativer successive gennemføres, således at det også får karakter af en udviklings- og læreproces. Trøjborg Fællesråd er parat til at indgå i en nærmere dialog med Aarhus Kommune om den videre udvikling af Trøjborg.

I arbejdet med at gøre Trøjborg og hele Aarhus grønnere, øge biodiversiteten og skabe løsninger på klimaændringerne, bør der også være fokus på driftsdelen. Alle grønne arealer skal holdes, selv de ekstensivt drevne arealer. Derfor bør økonomien til og løsningerne på driften være et meget centralt punkt i de kommende planer for Aarhus Kommune. Hvis ikke, risikerer man i værste fald at spilde pengene. I dag ses resultatet af nedskæringer/nedprioritering af driften af de offentlige arealer blandt andet ved de aarhusianske plejehjem, hvor ellers flot anlagte haver i dag ser triste og misligholdte ud.

Trøjborg Fællesråd

12/8 2019